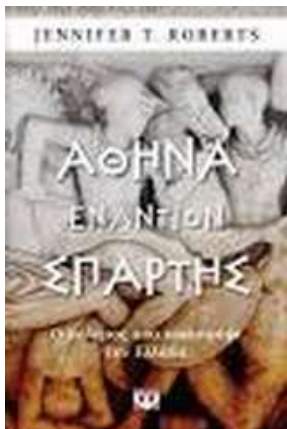

Η Νυκίειος Ειρήνη

(αντίστοιχο κεφάλαιο στο έργο της *Jennifer T. Roberts*
«ΑΘΗΝΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΣΠΑΡΤΗΣ»)

Όρκοι και σπονδές στο όνομα της ειρήνης έγιναν από 17 Σπαρτιάτες, ανάμεσα τους και οι δύο βασιλιάδες, και από 17 Αθηναίους, ανάμεσά τους και ο Νικίας, το όνομα του οποίου πήρε η ειρήνη. Ήταν πιθανώς ο Νικίας, ο κυριότερος αντίπαλος του Κλέωνος στην αθηναϊκή πολιτική, εκείνος που έβγαλε τον πιο ηχηρό στεναγμό ανακούφισης όταν έπαψαν οι εχθροπραξίες - ηχηρό και ανάρμοστο επίσης, αφού αντιμετώπιζε με φρίκη την προοπτική να χαλάσει το ιστορικό των επιτυχιών του στη μάχη, και ο φόβος του μήπως χάσει τη φήμη του νικητή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιθυμία του για ειρήνη.

Οι όροι της ειρήνης για τους οποίους οι δύο συμβαλλόμενοι πήραν όρκο ότι θα τους τηρήσουν για πενήντα χρόνια ήταν παρόμοιοι με εκείνους της ανακωχής που είχε προηγηθεί. Κάθε πλευρά ήταν ελεύθερη να συμβουλευέται κοινά ιερά χωρίς παρακώλυση και, με μερικές εξαιρέσεις, κάθε πλευρά θα έδινε πίσω ό,τι είχε αποκτήσει διά της βίας κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η Αθήνα θα κρατούσε το μεγαρικό λιμάνι της Νισαίας και τα πρώην κορινθιακά εδάφη του Ανακτορίου και του Σολλίου στα δυτικά. Σε ό,τι αφορούσε τις πόλεις στη Θράκη, οι Σπαρτιάτες τις εγκατέλειψαν και οι Αθηναίοι τις μεταχειρίστηκαν με διαφορετικούς τρόπους. Η Αμφίπολη και μερικές άλλες επρόκειτο να επιστρέψουν στην Αθηναϊκή Συμμαχία· η Άκανθος, η Άργιλος, τα Στάγειρα, ο Στωλός, η Σπάρτωλος και η Όλυνθος, των οποίων οι εξεγέρσεις είχαν ενθαρρυνθεί από τη Σπάρτη, θα ήταν ουδέτερες, αν και επιτράπηκε στους Αθηναίους να χρησιμοποιήσουν την πειθώ (οτιδήποτε κι αν σήμαινε αυτό) σε μια προσπάθεια να τις ξανακερδίσουν. Στους κατοίκους της Χαλκιδικής επιτράπηκε να ζουν στις δικές τους πόλεις και η Αθήνα συμφώνησε να εγκαταλείψει τις βάσεις της στην Πελοπόννησο (και λίγο στα ανοιχτά της), στην Πύλο, στα Μέθανα και στα Κύθηρα. Μία δυσοίωνη ρήτρα, επιπλέον, πρόσθετε πως «αν λησμονηθεί κάτι περί οποιουδήποτε ζητήματος εκ μέρους του ενός ή του άλλου από τους συμβαλλόμενους, δε θα θεωρηθεί ασυμβίβαστο με τον δοθέντα όρκο αν κατόπιν συζήτησης που θα διεξαχθεί με ευθύτητα, επέλθουν στη συνθήκη οποιεσδήποτε αλλαγές για τις οποίες θα έμεναν σύμφωνοι Αθηναίοι και Λακεδαιμόνιοι συγχρόνως» - συγχρόνως και οι δύο, αλλά όχι κατ' ανάγκη και οι σύμμαχοί τους. Αυτή η προσθήκη δεν επρόκειτο να κάνει δημοφιλείς τις υπερδυνάμεις στην Ελλάδα.

Έτσι, έπειτα από δέκα χρόνια αιματοχυσίας και λεηλασιών, θα έσβηνε άραγε απλώς ο μαυροπίνακας και θα προσποιούνταν όλοι ότι οι γιοι τους, οι πατέρες τους και οι αδελφοί τους δεν είχαν πεθάνει ποτέ, ότι η τιμή τους παρέμενε ακηλίδωτη, ότι τα σπίτια τους έστεκαν ακόμη όρθια, όπως και τα δέντρα τους;

Η Αθήνα και η Σπάρτη, καθεμιά για τους δικούς της λόγους, ήταν πρόθυμες να καταπιούν την υπερηφάνεια τους και να συναινέσουν σε αυτή τη συμφωνία, ενεργώντας σαν όλα αυτά να άξιζαν τον κόπο για να πεθάνει κανείς, και υπέγραψαν, καθώς και οι περισσότεροι σύμμαχοι της Σπάρτης επίσης. Οι περισσότεροι, αλλά όχι όλοι: τα Μέγαρα, η Κόρινθος, η Βοιωτία και η Ήλιδα παρέμειναν αμέτοχες. Οι Μεγαρείς, φυσικά, ήταν εξοργισμένοι λόγω της Νισαίας. Η Κόρινθος ήταν θυμωμένη επειδή δε γινόταν καμία αναφορά στο κείμενο της ανακωχής σχετικά με την Ποτίδαια και την απώλεια του Σολλίου και του Ανακτορίου. Οι Βοιωτοί είχαν προσφάτως καταλάβει το Πάνακτον, ένα φρούριο στα σύνορα με την Αττική,

και δεν ήθελαν να το δώσουν πίσω (αν και μιλώντας γενικότερα, απλώς δεν πίστευαν ότι η ειρήνη ήταν προς το συμφέρον τους- θυμούνταν καλά την ηχηρή νίκη τους στο Δήλιο). Οι Ηλείοι δεν είχαν κάποια συγκεκριμένη αντίρρηση με τους όρους ειρήνης, αλλά είχαν προσωπική διαμάχη με τους Σπαρτιάτες σχετικά με το Λέπρεο, κοντά στον κόλπο της Κυπαρισσίας, στη δυτική ακτή της Πελοποννήσου και δεν έβλεπαν κανέναν λόγο να συνεργαστούν μαζί τους σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Επιπλέον, οι πόλεις της Θράκης ήταν απρόθυμες να συμμορφωθούν με τους όρους της ειρήνης και ο Κλεαρίδας αρνήθηκε να παραδώσει την Αμφίπολη, ισχυριζόμενος ότι δεν ήταν αρκετά ισχυρός για να αναγκάσει τους ντόπιους να αποσύρουν την αφοσίωσή τους στους Σπαρτιάτες. Αυτό υπήρξε ισχυρό πλήγμα για την ειρήνη, διότι η απόσχιση της Αμφίπολης ήταν ένα από τα βασικά κίνητρα της Αθήνας για να τερματίσει τον πόλεμο.

Με τον εύθραυστο χαρακτήρα της ειρήνης να γίνεται όλο και πιο προφανής και με τις προθέσεις των Αργείων να παραμένουν αβέβαιες, η Σπάρτη και η Αθήνα εξέπληξαν τον ελληνικό κόσμο υπογράφοντας μία αμοιβαία αμυντική συμμαχία. Σχεδιασμένη να διαρκέσει πενήντα χρόνια, υποχρέωνε κάθε κράτος να υπερασπιστεί το άλλο σε περίπτωση επίθεσης και την Αθήνα να προστρέξει σε βοήθεια της Σπάρτης σε περίπτωση εξέγερσης των ειλώτων. Έπειτα από τη Νικίειο Ειρήνη, οι Σπαρτιάτες επέστρεψαν τους Αθηναίους αιχμαλώτους: έπειτα από την υπογραφή της συμμαχίας, οι Αθηναίοι επέστρεψαν τελικά τους αιχμαλώτους που είχαν πιάσει στη Σφακτηρία και στην Πύλο (κάτι που ήταν στην πραγματικότητα υποχρεωμένοι να πράξουν βάσει των όρων της Νικίειου Ειρήνης). Ουσιαστικά η Νικίειος Ειρήνη συνομολογήθηκε σε δύο στάδια - η αρχική ειρήνη και μετά η συμμαχία Σπάρτης-Αθήνας που θα την υποστήριζε. Αυτή η συμμαχία ήταν η πρώτη από πολλές που θα ακολουθούσαν κατά τη διάρκεια των χαοτικών χρόνων μετά από μια ειρήνη που δεν έφερε την ειρήνη. Επιφανειακά, οι Αθηναίοι είχαν υπερισχύσει σε αυτόν τον μακρύ και αιματηρό πόλεμο. Ο στόχος του Περικλή είχε επιτευχθεί: οι Σπαρτιάτες είχαν υποχρεωθεί να αναγνωρίσουν ότι δεν μπορούσαν να καταστρέψουν την αυτοκρατορία των Αθηναίων. Ο πόλεμος όμως δεν είχε διεξαχθεί μόνο μεταξύ της Αθήνας και της Σπάρτης, και οι εντάσεις στο εσωτερικό της Πελοποννησιακής Συμμαχίας θα εγγυούνταν τη συνέχιση των τριβών μεταξύ των ελληνικών κρατών.